

JERZY ROSIEWICZ

PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE — PROBLEMY
I KONCEPCJE NAUCZANIA W AKADEMIACH WYCHOWANIA
FIZYCZNEGO

W dniach 14—16 maja 1987 roku odbyła się I Krajowa Konferencja Wykładowców Nauk Społeczno-Politycznych w Akademii Wychowania Fizycznego. Została ona zorganizowana przez Zakład Nauk Społecznych AWF w Gdańsku (przygotowaniami kierował doc. Z. Pawluczuk) w porozumieniu z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Głównym Komitetem Kultury Fizycznej i Turystyki, a także władzami miasta i uczelni.

Obrady zostały podzielone na sesję plenarną, którą prowadzili na zmianę prof. Z. Krawczyk i prof. H. Przybylski oraz na zajęcia (2 i 3 dzień konferencji) w trzech odrębnych, równoległe odbywających się posiedzeniach grup przedmiotowych:

- a) filozoficzno-socjologicznej;
- b) ekonomii politycznej;
- c) nauki o polityce i historii politycznej Polski.

W konferencji można było zauważyć wyodrębniające się i autonomizujące, niezależne od założonej struktury formalnej, trzy jakby podstawowe nurty rozważań, a mianowicie:

1. Nurt metodyczny, charakterystyczny przede wszystkim dla obrad plenarnych.

2. Nurt „comowski”, to jest informacje o założeniach, celach i programie działań Centralnego Ośrodka Metodycznego SNP oraz jego poszczególnych sekcji. Zostały one przedstawione zarówno podczas obrad plenarnych, jak i na zajęciach sekcji filozoficzno-socjologicznej.

3. Nurt filozoficzny — to rozważania o charakterze filozoficznym przeważały w obradach grupy filozoficzno-socjologicznej, w pracach której uczestniczył ze względu na zawód i zainteresowania, niżej podpisany. Z tego też powodu nie może przedstawić treści dyskusji, które odbyły się w ramach innych, równoległe obradujących grup zainteresowań.

Ad. 1. Prof. H. Przybylski w referacie stawiającym *Merytoryczne problemy nauczania przedmiotów społeczno-politycznych w aka-*

demiach wychowania fizycznego, określił rolę, specyfikę, funkcje wychowawcze i dylematy, które trzeba dość szybko rozwiązać, aby zwiększyć zaskakująco niską efektywność nauczania. Uważa on, iż należy zadbać o właściwe przygotowanie przyszłych absolwentów omawianego typu uczelni, by posiadli wiedzę z zakresu psychologii, socjologii, pedagogiki, tak aby mogli oni umiejętnie, konsekwentnie i skutecznie przekazywać zdobyte wiadomości i treści wychowawcze osobom, z którymi się zetkną podczas przyszłej pracy. Owo stwierdzenie, a niemalże apel, wynika z badań dotyczących studentów kończących dany typ studiów, z wyników świadczących o niskiej skuteczności nauczania. Otóż okazuje się w ich świetle, że adepci w przededniu uzyskania dyplomu nie wiedzą (77, 5%), co to jest empiryzm, materializm, struktura społeczna, a od 60 do 80% spośród nich, nie zetknęło się nigdy podczas zajęć z pracami klasyków marksizmu. Wskazana nieefektywność nauczania wynika — zdaniem prof. H. Przybylskiego — między innymi ze zbyt dużych grup ćwiczeniowych i seminaryjnych (często powyżej 25 osób) z braku podręczników, odpowiedniego przygotowania zawodowego (złe kwalifikacje) osób prowadzących zajęcia, niewystarczającego przygotowania absolwentów szkół średnich w zakresie przedmiotów humanistycznych (posiadają w przeważającej mierze jedynie wiedzę potoczną i intuicyjną), z obniżenia rangi przedmiotów społecznych, ograniczenia liczby godzin seminariów i wykładów, co zmusza do wyłącznie syntetycznych, a nie analitycznych ujęć, ze złej konstrukcji programów nauczania, między innymi programów filozofii, które powinny być gruntownie przekształcone (bardziej problemowe niż historyczne). Ostateczna konkluzja tego wystąpienia zamknęła się w stwierdzeniu, że aby podwyższyć poziom i efekty nauczania, należy zadbać o rozwój i doskonalenie wszystkich elementów systemu dydaktycznego.

Doc. J. Łuczak charakteryzując *Stan i rolę nauk, społecznych w uczelniach wychowania fizycznego*, dodał, że efektywność nauczania przedmiotów humanistycznych zależy także od zwrócenia uwagi w toku zajęć na kontekst społeczno-polityczny podawanych treści. Występuje bowiem współzależność między naukami społecznymi, a rzeczywistymi warunkami ekonomicznymi, między teorią i praktyką społeczną. Uwzględnienie tego postulatu, założenia dydaktycznego zwiększa — zdaniem referenta — stopień wiarygodności przekazywanych wiadomości, a w konsekwencji podnosi poziom efektywności nauczania.

Z kolei doc. Z. Pawluczuk, dopowiedział, że skuteczność nauczania zależy nie tylko od treści ale też od metod, sposobów pobudzania do aktywnego uczestnictwa. Można je osiągnąć między innymi za pomocą dobrze zorganizowanych konwersatoriów. Z. Pawluczuk zwrócił też

uwagę, że istotną rolę w procesie dydaktycznym odgrywa autorytet, wiedza merytoryczna oraz osobiste zaangażowanie prowadzącego zajęcia.

Do tej wypowiedzi nawiązał doc. Z. Józefowicz, który scharakteryzował *Współczesne metody i techniki nauczania w świetle wymogów dydaktyki szkoły wyższej*. Omówił w sposób wyczerpujący zagadnienia technologiczne, metody, sposoby organizacji procesu nauczania. Wskazał też na formy wykładów, ćwiczeń, opisał przykładowo niektóre metody gier dydaktycznych.

Z treścią tego wystąpienia korespondował referat dr B. Sieradzkiej, która dowodziła, że istotną rolę w nauczaniu, doskonaleniu wiedzy studentów może odegrać film oświatowy o założeniach dydaktycznych, jak na przykład filmy L. Skrzydło o tematyce religioznawczej.

Z kolei referaty prof. J. Wołocha (*Zajęcia dydaktyczne z nauk społecznych w opinii studentów akademii medycznej*) oraz dr E. Antoniszyna (*Metodyka nauczania przedmiotu ekonomii politycznej w uczelniach nieekonomicznych na przykładzie AWF*) dopełniły w interesujący sposób wcześniejsze wypowiedzi.

Ad. 2. a) Ogólne założenia, zasady funkcjonowania, cele, strukturę organizacyjną Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił zastępca dyrektora ośrodka mgr Tomasz Uliński. Następnie skoncentrował uwagę na pracy dwóch zespołów ośrodka, to jest na dwóch Sekcjach Naukowo-Dydaktycznych: Nauki o polityce oraz Historii politycznej Polski. Scharakteryzował też plany wydawnicze i zaprosił do pisania podręczników z zakresu nauk politycznych oraz do prezentowania efektów najnowszych badań, czy też wymiany poglądów na łamach „Edukacji Politycznej” — istniejącego od kilku lat pisma, którego sponsorem jest właśnie COM SNP.

b) Informację na temat działalności i planów Sekcji Naukowo-Dydaktycznej Filozofii COM SNP przedstawił dr J. Kosiewicz, który zogniskował uwagę na najbliższych zamierzeniach wydawniczych, a przede wszystkim na realizacji projektu podręcznika do nauczania filozofii dla pozafilozoficznych kierunków studiów.

Omówił też strukturę, a także założenia merytoryczne oraz techniczno-redakcyjne wtedy jeszcze nowego (ukazał się do tamtej pory tylko jeden numer) pisma — „Edukacja Filozoficzna”. Zaprosił w imieniu doc. W. Mackiewicza kierownika sekcji i zarazem redaktora naczelnego do współpracy, do publikowania na łamach pisma, do uczestnictwa w ankiecie na temat miejsca i roli filozofii w szkołach wyższych, do prezentacji w dziale *Dydaktyka Filozofii* najwartościowszych wykładów, które mogą w przyszłości stworzyć podstawę do projektu kolejnego podręcznika z zakresu filozofii oraz do dzielenia się wynikami najnowszych badań w postaci studiów i artykułów.

Następna kwestia wystąpienia dotyczyła planowanej w Jadwisinie (wrzesień 1987 r.) kursokonferencji *Marxizm po Marksie* oraz projektu opracowania antologii na podstawie wygłaszanych tam tekstów, to jest projekcie zarysu ewolucji oraz kierunków współczesnego marksizmu. J. Kosiewicz poinformował także o przygotowaniach do kolejnej (1988 r.) kursokonferencji zogniskowanej na zagadnieniu: *Renesans niemieckiego marksizmu a marksizm współczesny*. Wybór problemu został podyktowany zainteresowaniem środowiska współczesnymi nurtami filozoficznymi z pogranicza irracjonalizmu, neoromantyzmu, witalizmu, egzystencjalizmu i innych postaci „filozofii życia”, a zwłaszcza pracami F. Nietzschego oraz jego recepcją w obrębie marksizmu.

c) Następnie głos zabrał prof. Z. Krawczyk, który w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na trzy istotne kwestie:

— na konferencje naukowe;

— na tak zwaną „obudowę dydaktyczną” nowego przedmiotu, to jest socjologii na pozasocjologicznych kierunkach nauczania;

— na publikacje, planowane w najbliższym czasie w kierowanej przez mówcę Sekcji Naukowo-Dydaktycznej Socjologii COM SNP.

Prof. Z. Krawczyk przypomniał, że na początku września 1987 roku odbędzie się zapowiedziana wcześniej kursokonferencja dotycząca: *Spoleczno-politycznych uwarunkowań nauczania socjologii* i że zainteresowani uczestnictwem mogą zgłosić jeszcze swój akces.

Ponadto poinformował, że przyszłoroczna kursokonferencja (1988 r.) dla wykładowców socjologii ogólnej, zostanie skoncentrowana na zagadnieniu: *Współczesna socjologia polska. Kierunki rozwoju i funkcje społeczne*. Jej celem będzie syntetyczna i krytyczna analiza i ocena dorobku socjologii w PRL, tak socjologii ogólnej, jak i szczegółowej. Zwrócona też zostanie uwaga na powiązanie kierunków i efekty badań socjologicznych z praktyką społeczno-polityczną w zakresie ogólnych zagadnień funkcjonowania państwa, jak też jego polityki społecznej w różnych dziedzinach życia. Mówca zaapelował do socjologów pracujących na akademiach wychowania fizycznego o współudział bądź samodzielne opracowanie nowych podręczników z zakresu socjologii dla pozasocjologicznych kierunków nauczania. Apel był i jest w dalszym ciągu istotny ze względu na to, iż od niedawna socjologia została włączona do programu nauczania szkół wyższych. W związku z tym przedstawił przygotowany już pod redakcją Z. Krawczyka i S. Morawskiego nowy podręcznik akademicki zatytułowany: *Socjologia ogólna. Wykłady dla studentów* — wydany nakładem COM SNP i zwrócił się do wszystkich zainteresowanych z prośbą o podzielenie się uwagami na temat książki w formie recenzji, omówień, not czy listów do autorów celem przygotowania ulepszonej wersji do drugiej edycji w PWN.

Prof. Z. Krawczyk zawiadomił również, że kierowana przez niego sekcja socjologiczna przygotowuje do druku tom poświęcony *Socjologii nauki* oraz dwa wolumeny z zakresu *Współczesnej socjologii polskiej*: I: *Zagadnienia socjologii ogólnej* oraz II: *Socjologie szczegółowe*, to jest zbiorowe opracowania, które będą mogły służyć jako pomoc dydaktyczna w nauczaniu socjologii.

Ad. 3. W obradach grupy filozoficzno-socjologicznej zwrócono uwagę niemalże wyłącznie na zagadnienia związane z nauczaniem filozofii. Dotyczy to zarówno wygłoszonych tekstów, jak i treści dyskusji, którą one sprowokowały.

Dr S. Zabieglik próbował określić *Miejsce i funkcje filozofii w procesie dydaktyczno-wychowawczym w akademii wychowania fizycznego*. Nota bene próba ta nie była w pełni udana, gdyż zawartość referatu nie korespondowała z tytułem wystąpienia, jako że autor skoncentrował się głównie na określeniu znaczenia edukacji filozoficznej na pozafilozoficznych kierunkach nauczania, zapominając, iż zobowiązał się przede wszystkim do zapoznania obecnych z przemyśleniami o znaczeniu i wpływie filozofii na kształcenie nauczycieli wychowania fizycznego, trenerów, specjalistów z zakresu turystyki, rekreacji ruchowej, odnowy biologicznej czy rehabilitacji ruchowej. Z kolei dr J. Roś wypowiedział się zwięźle, nawiązując do swoich zainteresowań naukowych, na temat *Roli i miejsca estetyki sportu w kształceniu nauczycieli wychowania fizycznego*.

Obie wypowiedzi pobudziły do licznych krytycznych wystąpień zwłaszcza pod adresem małej ilości i źle opracowanych podręczników, zmniejszającej się liczby godzin przeznaczonych na edukację filozoficzną. Postulowano wprowadzenie do programów nauczania tematyki zbliżonej do profilu merytorycznego studiów głównie z zakresu filozofii kultury fizycznej i filozofii sportu, a także z kręgu współczesnej antropologii filozoficznej (na przykład filozofii ciała).

Wskazywano również na konieczność lepszego niż dotychczas opracowania słowników terminów i pojęć filozoficznych. A ponadto na ich niezbyt duży wybór, niskie, dawno wyczerpane nakłady, permanentny brak w księgozbiorach (często wypożyczone lub będące w czytaniu na miejscu), co powoduje również, oprócz nienajlepszych opracowań, stałe perturbacje dydaktyczne.

Zarówno wyniki i konkluzje rozważań grupy filozoficznej, jak i wnioski z obrad innych zespołów przedmiotowych oraz wypowiedzi, które pojawiły się podczas głównego toku obrad dały świadectwo, że mimo ograniczenia sytuacją społeczno-gospodarczą możliwości i środków, nauczyciele akademicki stale dążą do podniesienia poziomu edukacji w obrębie przedmiotów humanistycznych, wyrażają konieczność radykalnych zmian w tym zakresie. Z tego też względu polecają swoje uwagi, przedstawione podczas

konferencji instytucjom i osobom odpowiedzialnym za stan i perspektywę polskiego szkolnictwa wyższego. Liczą, że wszystkie palące problemy zostaną rozwiązane z pożytkiem dla edukacji humanistycznej i zawodowej studentów i absolwentów akademii wychowania fizycznego.